

ЗНАЧЕННЯ ІСТОРІЇ В ЕВОЛЮЦІЇ ПРАВОВИХ СИСТЕМ У СВІТІ

Грицько Вікторія Василівна,

доктор філософії, старший викладач кафедри географії та суспільних дисциплін
Мукачівського державного університету
ORCID ID: 0000-0001-6213-749X

Котубей Віта Федорівна,

доктор філософії, старший викладач кафедри географії та суспільних дисциплін
Мукачівського державного університету
ORCID ID: 0000-0001-8050-8549

Історія та право тісно пов'язані, оскільки право є продуктом історії та інструментом її формування. Історія надає контекст для розуміння того, як і чому створювалися закони, тоді як право відображає соціальні, політичні та економічні умови минулого та сьогодення. Цей зв'язок очевидний у тому, як історичні прецеденти та еволюція правової думки впливають на сучасні правові принципи, судові рішення та загальну правову систему.

Право – це давній термін, і з часом, коли суспільство розвивалося, нам потрібен був закон для його регулювання. Але тоді виникає питання, звідки походять ці закони. Щоб отримати відповідь на це питання, нам потрібно вивчити історичний контекст нашого суспільства, щоб отримати цінну інформацію про еволюцію правових систем та способи, якими вони формують наше суспільство.

Ця дослідницька робота надає інформацію про те, як історія та право взаємопов'язані, а також про розвиток права через різні історичні події та явища, що відбувалися по всьому світу, що зрештою призвели до кардинальних змін та, як наслідок, до виникнення таких ідей, як рівність, братерство, свобода, соціальна справедливість, демократія, права людини та гуманітарне право, трудове право та промислові дії тощо. Вона надає інформацію про те, що історія та право є відображенням одне одного, і неможливо зрозуміти право та правові тенденції будь-якого періоду, не вивчаючи та не розуміючи реальної історії цього періоду.

Сучасне життя, тенденції та погляди спричиняють зміни в законах, а закони спричиняють зміни в повсякденному житті. Життя, право та історія є відображеннями одне одного. Право є дзеркалом життя, а життя є дзеркалом історії. Не можна відокремити це право від життя та історії. Неможливо зрозуміти право та правові тенденції будь-якого періоду, не вивчаючи та не розуміючи реальної історії життя протягом цього періоду.

Таким чином, у цій роботі ми обговоримо зв'язок між правом та історією, його значення, а також це допоможе нам дізнатися про філософію різних мислителів щодо визначень права та історії та їх значення для нашого суспільства.

Ключові слова: історія, право, революції, націоналістичні рухи, рівність, свобода, братерство, права людини та гуманітарне право, демократія.

Hrytsko Victoriia, Kotubei Vita. The importance of history in the evolution of legal systems in the World

History and law are closely related, as law is a product of history and a tool for its formation. History provides the context for understanding how and why laws were created, while law reflects the social, political, and economic conditions of the past and present. This connection is evident in how historical precedents and the evolution of legal thought influence contemporary legal principles, judicial decisions, and the general legal system.

Law is an ancient term, and over time, as society evolved, we needed a law to regulate it. But then the question arises where these laws come from. To answer this question, we need to examine the historical context of our society to gain valuable information about the evolution of legal systems and the ways in which they shape our society.

This research paper provides information on how history and law are interrelated and the development of law through various historical events and phenomena that occurred around the world that eventually led to dramatic changes and as a result ideas such as equality,

fraternity, liberty, social justice, democracy, human rights and humanitarian law, labor law and industrial action etc. It provides information that history and law are a reflection of each other and it is impossible to understand the law and legal trends of any period without studying and understanding the actual history of that period.

Modern life, trends and attitudes cause changes in laws, and laws cause changes in everyday life. Life, law and history are reflections of each other. Law is a mirror of life, and life is a mirror of history. This right cannot be separated from life and history. It is impossible to understand the law and legal trends of any period without studying and understanding the actual history of life during that period.

Thus, in this research paper, we will discuss the relationship between law and history, its importance, and it will also help us to learn about the philosophy of different thinkers regarding the definitions of law and history and their significance for our society.

Key words: history, law, revolutions, nationalist movements, equality, freedom, fraternity, human rights and humanitarian law, democracy.

Постановка проблеми. Історія та право тісно переплетені, і вивчення історії має вирішальне значення для розуміння розвитку та еволюції правових систем. Без історії, право – це сукупність голих принципів, позбавлених соціального значення та культурної орієнтації. Історія має на меті допомогти студентам зрозуміти сучасні соціальні, політичні, релігійні та економічні умови людей, а без знання історії ми не можемо мати передісторії нашої релігії, звичаїв, інституцій, адміністрації тощо. Що б не було сьогодні, воно є історією завтра, це сьогодні минулого. Сучасне життя, тенденції та погляди спричиняють зміни в законах, а закони спричиняють зміни в повсякденному житті. Таким чином, життя, право та історія є відображенням одне одного [1].

Закони створюються, коли з часом відбуваються численні події чи речі, і ці події стали відомі як історія. Навіть у юридичних прецедентах історія вважається важливим джерелом, оскільки право ґрунтується на історії країни та її народу, знаючи історію певної країни, можна мати чітке уявлення про те, як цей закон був створений [2].

Отже, можна зробити висновок, що закони є або побічними продуктами історії, або що чинні правила придушуватимуть майбутні події, які зрештою стануть історією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день дослідження в цьому напрямку відсутні у вітчизняній науці.

Мета: Показати історію і право, як невід'ємну частину одне одного. Розкрити основні етапи та напрямки співіснування всіх цих сфер як єдине ціле.

Виклад основного матеріалу. Як зазначають історики «історія – це не те, що сталося в минулому, це радше акт відбору, аналізу та опису минулого».

Історія – це засіб розуміння минулого та сьогодення. Різні інтерпретації минулого дозволяють нам по-різному бачити сьогодення, а отже, уявляти собі різне майбутнє та працювати над його побудовою. Вона є основою всіх предметів дослідження, а також аналізом та інтерпретацією людського минулого, що дозволяє нам вивчати безперервність та зміни, що відбуваються з часом. Це акт дослідження та уяви, який прагне пояснити, як люди змінювалися з часом. Значення терміну «історія» та природа історії загалом, безумовно, є одними з делікатних проблем, які залишаються дуже дискусійними серед істориків та суміжних науковців. Фактично, дебати про те, «що таке історія?», тривають без вирішення вже кілька століть. Термін «історія» визначався або пояснювався по-різному різними людьми в різний час і за різних обставин. Наведені нижче визначення вказують на значення та обсяг історії.

Історія – це запис того, що одна епоха вважає вартим уваги в іншій [3]. Історія, у найширшому сенсі, – це все, що коли-небудь відбувалося [4]. Історія – це вивчення людей, дій, рішень, взаємодій та поведінки.

На думку науковців, головна мета історії – бути в центрі різноманітних, толерантних, інтелектуально скрупульозних дебатів про наше існування: наші політичні системи, лідерство, суспільство, економіку та культуру [5].

Історія – це, по суті, дисципліна, спрямована на вирішення проблем». На його

думку, історики повинні усвідомити той факт, що вивчення минулого може бути орієнтоване на потреби сьогодення [6].

За словами Фаріди Заман, доцента історії Оксфордського університету, «загальною відправною точкою може бути те, що історія корисна для того, щоб розповісти нам, як ми опинилися «сюди»» [7]. Така історія допомагає нам зрозуміти – як ми організували наші суспільства та політичні системи так, як ми це маємо зараз. Таке розуміння історії приховує в собі більш захопливу та складну – хоча й не обов'язково протилежну – можливість. Так само, як ми можемо зазирнути в минуле, щоб краще зрозуміти безліч складних способів існування нашого сучасного світу, історики також можуть поставити перед собою завдання висвітлити нездійснені світи та інші сьогодення, які могли існувати, неминучі зміни в людських справах у минулому та способи, якими ці зміни впливають, залежать або визначають моделі життя в суспільстві. Таким чином, історія допомагає нам точно та об'єктивно зрозуміти сучасні проблеми як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Право – це термін, який не має загальноновизнаного визначення, проте одне з визначень полягає в тому, що право – це сукупність стандартів і правил, що впроваджуються через соціальні організації для контролю за поведінкою. Закони можуть прийматися радами шляхом прийняття законів, посадовцями – через оголошення та інструкції, або суддями – через обмежувальні точки відліку. Різні філософи дають такі визначення права:

Право – це: «стандарт зовнішньої людської діяльності, уповноважений суверенним політичним спеціалістом» [8].

Право – це сукупність стандартів, сприйнятих та пов'язаних державою в організації справедливості» [9].

Як зазначав Вудро Вільсон: «Право – це та частина сформованої схильності та думки людства, яка посилила конкретне та формальне визнання в державі єдиних принципів, що підтримуються фахівцями та інтенсивністю управління» [10].

У визначенні права Джона Остіна зазначено: «Закон – це сукупність правил, встановлених людиною як політично вищою або суверенною по відношенню до людей

як політичних суб'єктів». Таким чином, це визначення визначає закон як набір правил, яких повинні дотримуватися всі, незалежно від їхнього статусу [11].

Ганс Кельзен створив «чисту теорію права». Кельзен стверджує, що право – це «нормативна наука». У визначенні права Кельсона право не прагне описати те, що має відбуватися, а лише визначає певні правила, яких слід дотримуватися [12].

Отже, з вище зазначених визначень можна сказати, що право повинно мати три атрибути: Закон має свою суверенну владу; Закон супроводжується санкціями; Наказ закону повинен зобов'язувати до певної поведінки. Будучи наказом, закон повинен виходити від певної особи або групи осіб із загрозою невдоволення, якщо його не виконуватимуть.

Фрідріх Карл фон Савіньї дав визначення історичного права. Його визначення права сформульоване наступними теоріями: «Право» – це питання несвідомого та органічного зростання. Природа права не є універсальною. Як і мова, вона змінюється залежно від людей та віку. Звичай не лише передує законодавству, а й є вищим за нього. Закон завжди повинен відповідати народній свідомості через звичаї. Право має своє джерело у спільній свідомості народу. Законодавство є останнім етапом законотворчості, і тому юрист важливіший за законодавця [13].

Реалістичне визначення права описує право з точки зору судових процесів. Олівер Венделл Холмс стверджував: «Право – це твердження про обставини, за яких державна сила буде застосована через суди» [14].

За словами Бенджаміна Натана Кардозо, «принцип або правило поведінки, встановлене таким чином, щоб виправдати передбачення з достатньою впевненістю, що воно буде застосоване судами, якщо його авторитет буде оскаржено, є принципом або нормою права» [15].

Як зазначено у вищезазначених юридичних визначеннях, поведінка людей у суспільстві контролюється за допомогою права. Воно сприяє співпраці між членами суспільства. Право також допомагає уникнути будь-якого потенційного конфлікту інтересів, а також допомагає його вирішити.

Протягом 16 століття, люди запитували себе, чи повинна існуюча система продовжуватися, і хто дав право правителю правити? Ця епоха відома як епоха Просвітництва або Відродження. Відродження досягло різних країн у різний час – Італія першою пережила цей рух у 14 столітті, після закінчення Середньовіччя, і досягла свого апогею між 1490-ми та 1520-ми роками, період, який називають Високим Відродженням. Відродження – це період в європейській історії, що знаменує перехід від Середньовіччя до Сучасності (нова хвиля навчання). Воно робить сильний акцент на діалектичному мисленні для розширення знань шляхом втручання та вирішення суперечностей, пріоритет надавався словесним дебатам, і робилися спроби поглянути на речі з різних точок зору, застосовуючи призму міркувань та інтелекту. У гуманізмі пріоритет надавався людиноцентричному життю, а не пізньому життю, божественності чи благочестивим справам. Більше значення надавалося кармі замість дхарми. Цінувалися освіта, класичне мистецтво, література та наука. Замість теології та забобонів більше уваги приділялося раціональному мисленню. Література почала розвиватися місцевими народними мовами замість мови церкви, і вона стала масштабнішою з розвитком друкарства в середині 15 століття. Таким чином, епоха Відродження заклала основу розумової сили та мудрості, що далі визначило майбутнє існуючих законів. У сучасних правових системах ми бачимо більше людських цінностей, індивідуалізму та суспільних норм, необхідності захищати права один одного, індивідуальні свободи та вольності, право на життя та право жити гідно, що розвинулося саме в епоху Відродження.

У Європі Реформаційний рух надихнув на появу світських національних держав, а також на просте життя та служіння бідним у церкві. Держава, політика та економіка відіграли певну роль у відокремленні релігії від них, що сприяло поширенню хвилі націоналізму після здобуття свободи від єдиної влади католицької церкви. Ця «хвиля» також допомогла надихнути Французьку революцію, Американську революцію та Промислову революцію, які відіграли більшу роль у глобалізації та об'єднанні всього світу.

Сполучені Штати Америки (США) були першою країною, яка прийняла демократичну республіканську систему. Більшість революцій у Європі відбулися під впливом Американської революції. Американський континент був відкритий іспанським мандрівником Христофором Колумбом у 1492 році нашої ери. Він висадився на Карибських островах і назвав їх «Вест-Індіями». Пізніше географ Америго Веспуччі обстежив увесь континент і назвав його «Америкою». Європейці називали корінних жителів «Нового Світу» «червоношкірими індіанцями». Між європейськими державами розпочалася гонка за експлуатацію місцевих природних ресурсів Америки. Це започаткувало процес колонізації Америки, який спричинив жорстку конкуренцію між європейськими країнами. 13 колоній Америки були колонізовані Британією та розташовувалися на східному узбережжі, і ці колонії були відомі як «Нова Англія». Між 1775 і 1781 роками ці колонії оголосили війну проти Британії, яка також відома як «Американська війна за незалежність». Британія зазнала остаточної поразки, а Америка була проголошена незалежною в 1783 році за Паризьким договором. До 1730-х років на Північно-американському континенті вже зародилася окрема американська ідентичність.

Американське суспільство було більш ліберальним і прогресивним порівняно з європейським. Релігія в Америці розглядалася як «приватна практика». Відсутність релігійного насильства в країні також можна пояснити тим, що поселенці були натхненні рухом Відродження. Більше уваги приділялося раціональному мисленню та науковому мисленню, що поширювалося через Гарвардський університет (1639), Коледж Вільяма і Мері (1693), Єльський університет (1701) та Пенсильванський університет (1745). Ці університети відіграли вирішальну роль у поширенні таких ідей, як республіканізм, вибори, права людини, свобода слова тощо. Конституція Америки була створена 17 вересня 1787 року після Американської революції та набула чинності 4 березня 1789 року [16]. Вона була прийнята за системою Федеральної президентської республіки. Отже, можна зробити висновок, що чинні закони в американському

суспільстві є результатом історичних подій та явищ.

Філософи, такі як Ж.-Ж. Руссо, відкидали абсолютну монархію та пропагували доктрину рівності та народного суверенітету. Натхненні Руссо, інші мислителі епохи Просвітництва також запропонували філософську та політичну ідею. Замість античного режиму (феодальних порядків) більше значення надавали ідеям рівності, свободи слова, народного суверенітету та представницького правління.

Ці ідеї заклали основу Першої французької Конституції 1791 року, в якій середній клас отримав домінуюче становище, а система перейшла від абсолютної монархії до конституційної монархії. Був сформований новий уряд, відомий як «Національний конвент», що складався з жирондистів (лібералів) та якобінців (радикалів). Якобінці були крайніми радикалами, і вони домінували в уряді Національного конвенту до початку 1793 року. Їхня політика включала перерозподіл багатства аристократії та дворянства. Було конфісковано землі церков та дворян, а також скасовано рабство. Уряд Національного конвенту залишався при владі з 1792 по 1795 рік, що було найжорстокішим етапом Французької революції, потім у 1795 році було розроблено нову конституцію, за якою право голосу було надано всім середнім класам, і було встановлено новий уряд, відомий як «Правління Директорії». Уряд Директорії був повністю корумпованим, незважаючи на домовленості про шахи, і дуже швидко він втратив підтримку французького народу. 9 листопада 1799 року переворот 18 брюмера замінив п'ятьох директорів французьким консульством, яке складалося з трьох членів. Одним із трьох членів був Наполеон Бонапарт, який проголосив себе імператором Франції в 1804 році після проведення плебісциту, який знову привів Францію до монархічної системи.

Відтак, можна зробити висновок, що Французька революція була переломним рухом, який породив нові ідеї, натхненні лібералізмом, Просвітництвом та демократією, а також допоміг створити хвилю революційного обурення в Європі, щоб підняти голоси проти своїх монархів. Вона поклала край феодалізму, широко визна-

чила індивідуальні свободи та створила ідеї майбутнього розвитку. Французька конституція 1795 року закріпила право жінок на розлучення, а також право жінок на отримання освіти та можливості працевлаштування, які раніше їм не надавалися [17].

Під час об'єднання Німеччини, коли націоналізм зростав разом з економічним розвитком, люди почали вимагати скасування монархічного уряду та встановлення демократичного уряду. Революціонери також вимагали громадянських прав, які їм були надані, і король Фрідріх Вільгельм IV був змушений проводити ліберальну політику. Революціонери також вирішили створити парламент у Франкфурті для представництва всіх німецьких держав.

Французька революція започаткувала республіканський рух в Італії. Об'єднання Італії було політичним і соціальним рухом 19 століття, який призвів до консолідації різних держав Італійського півострова. Воно створило торгівлю, законодавство, скасувало феодальні практики та створило Демократичну Республіку [18].

Під час Французької революції філософи, такі як Джон Локк, виступали проти доктрини божественного права королів і стверджували, що всі рівні. Жодна людина не має права правити над іншими. І якщо комусь надається влада керувати, він повинен спочатку отримати дозвіл від народу. Це була первісна ідея демократії, яка розвинулася в ті часи, і зараз її можна побачити в більшості частин світу, таких як Індія, Німеччина, Швейцарія, Норвегія, Австралія, Канада, Нова Зеландія тощо, для захисту природних прав громадян. Концепція демократії давала народу владу керувати собою та право скидати уряд, якщо він не в змозі задовольнити потреби та прагнення суспільства [19].

Багато вчених-юристів звертаються до історії, щоб зрозуміти основні принципи, що формували правові системи, та оцінити ефективність різних підходів до права. Історичні перспективи можуть надати цінне розуміння філософських основ права та допомогти спрямувати дискусії щодо правової реформи та розвитку. Багато правових систем сформовані історичними традиціями, що розвивалися з часом. Наприклад, система загального

права, якої дотримуються в таких країнах, як Сполучені Штати та Англія, базується на правових принципах та прецедентах, що розвивалися протягом століть. Ці традиції кореняться в історичній практиці та мають значний вплив на те, як право тлумачиться та застосовується сьогодні. У цьому світі, що ескалує, дійсно важливо зрозуміти історичний розвиток цих правових принципів та те, як вони застосовувалися в минулому для прийняття точних рішень та аргументів у сьогоденні.

Отже, історія та право тісно пов'язані, і глибоке розуміння історії є важливим для

розуміння розвитку, застосування та тлумачення правових систем.

Вивчаючи історичний контекст законів та правових принципів, ми можемо отримати цінне розуміння еволюції правових систем та способів, якими вони формують суспільство. Відповідно, для юристів-практиків, науковців та дослідників стає важливим вивчати взаємозв'язок права з історією, щоб зрозуміти природу державного устрою, розвиток свободи прав людини, схему здійснення правосуддя та природу правових та судових інституцій для поглибленого пізнання суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Sikandar Ali Usman, The Relationship Between History and Law, Page 1. 2021.
2. Wilson HH, The Relationship of History to the Study and Practice of Law. 1887. Transaction and Report, Nebraska State Historical Society.
3. Pallavi Talekau, Dr. Jyotrimayee Nayak, Dr. S. Harichandan, Concept of History, Page 3–5.
4. Carr E.H. What is History? Vol. 70, Iss. 8, History Today, Page 1 2020.
5. Dr. V. N. Paranjape, Studies in Jurisprudence and Legal Theory, (Central Law Agency, 9th Edition. 2022.
6. The Supremacy of Law, 6th August 2019.
7. By Moh Aqib Aslam, Nature, Sources and School of Law Under Jurisprudence.
8. Hans Kelson, Pure Theory of Law, (The Law Book Exchange Limited, Clark, New Jersey, 2005.
9. Dr. V. N. Paranjape, Studies in Jurisprudence and Legal Theory, (Central Law Agency, 9th Edition, 2022.
10. By Moh Aqib Aslam, Nature, Sources and School of Law Under Jurisprudence.
11. Adjei Adjepong, "What is History?: The Science of the Past in Perspective", International Journal of Trend in Scientific Research and Development (ITSRD). 2020.
12. Article on Sources of Law, pg-1, [Jurisprudence Interpretational & General law]. URL: <https://www.cacsnetwork.co.in>
13. Mrs. Richa Singh (Assistant prof.), History and Law. URL: <https://msbrijuni.ersity.ac.in>
14. Carr E. H. What is History? Vol. 70 Issue 8, [History Today] 2020. URL: <http://www.historytoday.com>
15. The Inter-Relationship between Law and Society. URL: <https://www.iilsindia.com>
16. Sikandar Ali Usman, The Relation Between History and Law. URL: <https://www.researchgate.net>
17. Aadesh Singh, World History (June 19, 2024, 9:30 PM. URL: <https://www.youtube.com/@StudyIQ IAS>.
18. Arjun Dev, History of the World, (Orient Black Swan, 1st edn. 2009.
19. B.N. Mani Tripathi, Jurisprudence The Legal Theory, (Allahabad Law Agency, 19th edn. 2022.

REFERENCES:

1. Sikandar Ali Usman. (2021). The Relationship Between History and Law, Page 1.
2. Wilson, HH. (1887). The Relationship of History to the Study and Practice of Law. Transaction and Report, Nebraska State Historical Society.
3. Pallavi Talekau, Dr. Jyotrimayee Nayak, Dr. S. Harichandan, Concept of History. 3–5.
4. E.H. Carr. (2020). What is History? Vol. 70, Issue 8, History Today. 1.
5. Dr. V. N. (2022). Paranjape, Studies in Jurisprudence and Legal Theory, (Central Law Agency, 9th Edition.

6. The Supremacy of Law. (2019). 6 August.
7. By Moh Aqib Aslam, Nature, Sources and School of Law Under Jurisprudence.
8. Hans Kelson. (2005). Pure Theory of Law, (The Law Book Exchange Limited, Clark, New Jersey.
9. Dr. V. N. Paranjape. (2022). Studies in Jurisprudence and Legal Theory, (Central Law Agency, 9th Edition.
10. By Moh Aqib Aslam, Nature, Sources and School of Law Under Jurisprudence.
11. Adjei Adjepong. (2020). "What is History? The Science of the Past in Perspective", International Journal of Trend in Scientific Research and Development (ITSRD).
12. Article on Sources of Law, 1. [Jurisprudence Interpretational & General law]. Retrieved from: <https://www.cacsnetwork.co.in>
13. Mrs. Richa Singh (Assistant prof.), History and Law. Retrieved from: <https://msbrijuni.ersity.ac.in> [in English].
14. E. H. Carr, (2020). What is History? Volume 70 Issue 8, [History Today]. Retrieved from: <http://www.historytoday.com>
15. The Inter-Relationship between Law and Society. Retrieved from: <https://www.iilsindia>
16. Sikandar Ali Usman, The Relation Between History and Law. Retrieved from: <https://www.researchgate.net>
17. Aadesh Singh, World History. Retrieved from: <https://www.youtube.com/@StudyIQ IAS>.
18. Arjun Dev, (2009). History of the World, (Orient Black Swan, 1 st edn.
19. B.N. Mani Tripathi. (2022). Jurisprudence The Legal Theory, Allahabad Law Agency, 19.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Дата надходження статті: 17.11.2025

Дата прийняття статті: 11.12.2025

Опубліковано: 26.12.2025